

Örnsköldsviks kommun

2010-08-27

Rektor Sörlidens förskola

1 (21)

Rektor Sörlidensskolan

Dnr: 40-2009:1849

Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska

Kvalitetsgranskning av Sörlidens förskola och Sörlidensskolan i Örnsköldsviks kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska under hösten 2009 och våren 2010. Granskningen genomförs i 21 förskolor och 21 grundskolor fördelade på 12 kommuner i landet. I förskolorna granskas verksamheten för barn i åldern tre till fem år och i grundskolan granskas undervisningen för elever i årskurs 2 och 4. Urvalet av kommuner har gjorts så att de ingående kommunerna representerar stora och små kommuner, tätort och glesbygd. Förutom att resultaten av granskningen presenteras i beslut för respektive kommun kommer övergripande iakttagelser och slutsatser inom området att redovisas i kvalitetsgranskningsrapporten "Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska".

Övergripande information om kvalitetsgranskningen och projektplanen för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats:

(<http://www.Skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>)

Syftet med denna granskning är att bidra till ökad måluppfyllelse för barn och elever med annat modersmål än svenska. Närmare en femtedel av eleverna i grundskolan idag har utländsk bakgrund, antingen är de födda utomlands eller i Sverige av utlandsfödda föräldrar. Så länge elever med annat modersmål än svenska inte behärskar det svenska undervisningsspråket, kommer de att ha sämre förutsättningar att nå de nationella målen än elever med svenska som modersmål.

Mot denna bakgrund har Skolinspektionen valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning på kommuners, skolors och förskolors insatser för att ge förutsättningar för barn och elever med annat modersmål än svenska att nå de nationella målen. Det övergripande syftet med granskningen är att utveckla förskolors och skolors förmåga att arbeta så att barn och elever får en språk- och kunskapsutveckling som i högre utsträckning ger dem förutsättningar att nå skolframgång.

Skolinspektionens granskning utgår ifrån fyra huvudfrågeställningar. Frågeställningarna bygger i sin tur på nedan nämnda framgångsfaktorer, ett urval av de faktorer som olika utvärderingar och forskningsrapporter lyfter fram som betydelsefulla för att ge barn och elever med annat modersmål än svenska möjligheter att nå målen. Samma faktorer återfinns också i de styrdokument som reglerar verksamheten i förskolan och undervisningen i grundskolan. Skolinspektionens bedömningar utgår ifrån de generella regleringar som rör alla barn i förskolan och alla elever i grundskolan samt de specifika regleringar som rör gruppen barn och elever med annat modersmål än svenska.

För att betona den tillgång det innebär att kunna uttrycka sig på mer än ett språk används ibland uttrycket flerspråkiga barn/elever i beslut och granskningsrapport i stället för "barn och elever med annat modersmål än svenska".

Framgångsfaktorerna kan sammanfattningsvis beskrivas enligt följande (utan inbördes rangordning):

- Personalen arbetar språk- och kunskapsutvecklande. Det innebär att personalen känner till de flerspråkiga barnens/elevernas unika behov och utgår ifrån dessa. Detta innebär att barnen/eleverna får utgå ifrån egna erfarenheter, ges möjlighet att relatera nya kunskaper till de egna begreppen och att förstå de sammanhang som kunskaperna presenteras i.
- Personalen ser flerspråkighet och mångkulturalitet som en tillgång och att detta kommer till uttryck i verksamheten.
- Det finns en pedagogisk mångfald som ger barnen/eleverna möjlighet att skaffa sig och uttrycka kunskaper på olika sätt.
- Personalen har höga förväntningar och tilltro till barnens och elevernas förmåga.
- Flerspråkiga barn/elever ges förutsättningar att träna och använda sina olika språk.
- Miljön är trygg.
- Förskolor och skolor ser föräldrarna som en resurs och arbetar för att utveckla ett gott samarbete.

Granskningen av Sörlidens förskola och grundskolan Sörlidensskolan i Örnköldsviks kommun ingår i detta projekt. Underlaget till beslutet består av dokument från kommunen och verksamheterna samt av information som samlats in vid besök i de olika verksamheterna under perioden 4 november till 17 november 2009.

I förskolan genomfördes observationer, intervjuer med personal och rektorer, i skolan intervjuades elever, lärare och skolläsnings samt genomfördes observationer. I kommunen har också modersmålslärare och representanter från barn- och utbildningskontoret intervjuats. I de granskade verksamheterna har de flerspråkiga barnens och elevernas föräldrar medverkat i en enkätundersökning. Resultaten från denna undersökning kommer att ingå i kvalitetsgranskningsrapporten och även återkopplas till den grans-

kade förskolan/skolan. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för Örnköldsviks kommun, Sörlidens förskola samt Sörlidensskolan har haft möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat följande fyra huvudfrågeställningar i syfte att undersöka om det finns ett arbete i förskolan/skolan som främjar språk- och kunskapsutvecklingen hos barn och elever med annat modersmål än svenska.

1. Utgår arbetet i förskolan/skolan ifrån barnens/elevernas kulturella bakgrund och livsmiljö?

Här har granskningen fokus på om arbetet/undervisningen i förskolan/skolan utgår ifrån barnets/elevens bakgrund och livsmiljö.

2. Anpassas arbetet till barnens/elevernas behov och intressen?

Här har granskningen fokus på meningsfullhet, motivation och sammanhang i verksamheten. Finns det ett arbetssätt i förskolan/skolan som främjar språk- och kunskapsutveckling?

3. Ges barnen/eleverna möjligheter att utveckla sitt modersmål?

Här har granskningen fokus på förskolornas och skolornas arbete för att barn och elever med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål.

4. Har lärarna utbildning i de ämnen de undervisar i och erbjuds lärarna relevant kompetensutveckling?

Här har granskningen fokus på kompetensen i förskolan/skolan för att arbeta med språk- och kunskapsutveckling för barn/elever med annat modersmål än svenska.

Beskrivning av kommunen

Örnköldsviks kommun ligger i Västernorrland och har 55 000 innevånare. Enligt Skolverkets statistik från år 2008 har kommunen 8 procent elever med utländsk bakgrund¹.

Genom ett politiskt beslut från år 2005, med syfte att öka integrationen i kommunens yttre skolområden, har spridningen av nyanlända barn och elever ökat bland skolorna.

¹ Skolverket definierar barn och elever med utländsk bakgrund som utrikesfödda samt inrikesfödda med båda föräldrar födda utomlands.

I Östra skolområdet som ligger i centrala Örnsköldsvik och där granskad förskola och skola ingår, finns runt 20 procent flerspråkiga elever.

Örnsköldsviks kommun har 412 grundskoleelever registrerade med annat modersmål än svenska, fördelade över ett 40 tal språkgrupper. Kommunen erbjuder modersmålsundervisning på 11 språk och vid granskningstillfället deltar 172 elever i undervisningen. På kommunens intranät tydliggörs vikten av fortsatt utveckling av modersmålet. Där framhålls att modersmålet utgör grunden för inlärnin g och har stor betydelse för barnets identitet och självkänsla. Vidare lyfts värdet av flerspråkighet fram ur ett samhällsperspektiv.

En skola för alla är en central hållning som avspeglas i kommunövergripande förskole- och skoldokument. I kommunens skolplan (2008-2011) tydliggörs att olikhet ska ses som en tillgång och att FN:s konvention om barns rättigheter är grunden i arbetet med dessa frågor. Det uppges vidare att meningsfulla sammanhang har avgörande betydelse för lärandets resultat.

För förskolan finns en kvalitetspolicy på kommunnivå där det beskrivs att förskolan ska vara trygg, rolig och lärorik för alla barn som deltar. En särskild kompetenssatsning görs inom områdena estetiska uttrycksformer, utepedagogik och genus/jämställdhet med det lärande barnet i centrum. Genom att utveckla arbetssätt inom dessa områden ska måuppfyllelse och kvalitet förbättras.

Utmärkande för Örnsköldsviks kommun är det kvalitetssystem som genomförts år 2005, problembaserad skolutveckling (PBS). Metoden bygger på att arbetslagen i *lärgrupper* identifierar problemområden som de möter i sitt vardagliga arbete med eleverna. Centralt i arbetet med PBS är att åstadkomma meningsskapande lärprocesser som motiverar personalen att finna goda lösningar.

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Sörlidens förskola

Sörlidens förskola ligger i Östra skolområdet. Andel flerspråkiga barn i Sörlidens förskola är 44 procent, av de totalt 39 barnen är 17 barn flerspråkiga. Åtta av dessa har arabiska som sitt modersmål. Det finns tio olika språk, inklusive svenska, representerade vid förskolan.

Förskolan har tre avdelningar, varav två, Hjortronet och Lingonet ligger i samma byggnad som Sörlidensskolan. På dessa avdelningar finns barn i åldern 3–5 år. I ett bostadshus i näraliggande område ligger förskoleavdelningen Lingbo som omfattar barn i åldern 1–3 år. Vid förskoleavdelningen Lingbo finns i huvudsak barn med flerspråkig bakgrund.

För förskolan ansvarar en rektor, vars uppdrag också omfattar förskoleklass och årskurserna 1–3 vid Sörlidensskolan, samt förskoleklass och årskurs 1–4 vid Järvedsskolan. Vid Sörlidens förskola arbetar två förskollärare och en barnskötare på den ena avdel-

ningen. På den andra arbetar två förskollärare och en förskoleassistent. Därtill finns en vikarierande tjänst på 50 procent som innehas av en förskollärare, vilken fördelar sin tid mellan avdelningarna.

Skolinspektionen har vid granskningen besökt förskoleavdelningarna Lingonet och Hjorttronet.

1. Utgår arbetet i Sörlidens förskola ifrån barnens kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sörlidens förskola i högre utsträckning behöver utgå ifrån de flerspråkiga barnens behov och erfarenheter i verksamhetens planering och genomförande. Vidare bör Sörlidens förskola ytterligare främja samarbetet med föräldrarna med utgångspunkt i ett interkulturellt synsätt.

Skolinspektionens iakttagelser

Mottagandet av flerspråkiga barn

Ett kartläggningsarbete som omfattar barnens bakgrund, erfarenheter och språkliga förmågor är en förutsättning för att kunna utforma en verksamhet som bygger på barnens behov och erfarenheter. Det är viktigt att verksamhetens innehåll stärker barnens identitet och delaktighet.

Vad har Skolinspektionen sett?

Av intervjuer framgår att personalen har en förhållandevis god bild av de nyanlända barnens bakgrund. I samband med inskolning till förskolan hålls ankomstsamtal där deras bakgrund, språk och hälsa kartläggs. Tolk används alltid vid dessa samtal och i andra möten om behov finns. Vid ankomstsamtalet upprättas en introduktionsplan och informationen om barnet förs vidare till personalgruppen. Utifrån denna information placeras barnen i lämpliga grupper, till exempel där deras modersmål talas av andra. Personalen uppmuntrar barnen att hjälpa varandra på sina modersmål. De uppger dock att man sällan hör barnen spontant tala sina modersmål och att det är nog främst är "starka barn" som vågar göra detta.

Observationerna visar att det svenska språket genomsyrar verksamhetens aktiviteter, även om vissa arabiska ord efterfrågas av personal i samtal med barnen. Det handlar dock mera om enstaka inslag och omfattar inte heller alla barns språk. För att bemöta barn med begränsad kunskap i svenska arbetar förskolan mycket med teckenstöd, ord och bilder. Personalen berättar att de ibland tar hjälp av elever i skolan för att ge stöd till nyanlända barn, språkligt och socialt. Något regelbundet tolkstöd ges inte till barn som har behov av detta. Skolans modersmåls lärare i arabiska kan dock hjälpa de arabisktalande barnen vid svårigheter.

I förskolans verksamhet finns inslag som bygger på att barnen har olika språkliga och kulturella erfarenheter. En av avdelningarna har färgglada kartor med barnens bilder och flaggor och där trådar länkar samman barn och land. På en vägg finns en årskalen-

der med olika kulturella högtider där man bland annat uppmärksammar ramadan och FN-dagen om alla barns lika värde. Personalen berättar att de vid ramadans början särskilt lyfter detta vid samlingen. Det finns även välkomstskyltar på några språk, arabiska bokstäver och ord på väggen, samt böcker på arabiska och engelska. Hos personalen från ena avdelningen uttrycks tankar om att fördjupa arbetet med kulturella inslag.

Värdegrundsarbetet

Trivsel och trygghet är viktiga förutsättningar för barns språk- och kunskapsutveckling. Forskning inom fältet och allmänna råd för förskolan uppmärksammar att ett interkulturellt förhållningssätt främjar mötet med barn och föräldrar som har olika språkliga och kulturella erfarenheter.

Vad har Skolinspektionen sett?

Sörlidens förskola erbjuder barnen en lugn och trygg miljö inriktad på lärande. Värdegrundsfrågor utgör en naturlig del i det dagliga arbetet. Personalen uppmärksammar barnen på ett i huvudsak öppet och positivt sätt. Trafikljuset, som utarbetats i ett av förskolans och skolans *lärgruppsarbeten* (se Beskrivning av kommunen), visar tydligt med sina olika ljus vad som är tillåtet eller inte. Barn som Skolinspektionen träffat säger att de vet vad som gäller. Värdegrundsfrågor diskuteras dels under samlingar och dels i samband med sagoläsning för barnen. Enligt personalen finns en acceptans för olikheter mellan barnen.

Personalen strävar efter att bemöta de flerspråkiga barnens föräldrar på ett bra och respektfullt sätt. De uppger också att föräldrarna är nöjda med verksamheten. Av intervjuer med personalen framgår dock att de inte fullt ut lyckats nå föräldrarna i en ömsesidig dialog om förskolans uppdrag och ansvar. Uppdraget synliggörs delvis genom de läroplansmål som finns uppsatta på väggarna invid fotografier av barnens lärandeprocesser och genom föräldramöten. Personalen menar dock att det finns behov av översatt skriftlig information till föräldrarna och av läroplanstexter. Hos personalen framkommer också en bild av att olika kulturella synätt ibland begränsar samarbetet med hemmen.

2. Anpassas arbetet till barnens behov och intressen vid Sörlidens förskola?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sörlidens förskola bör, utifrån en gemensam pedagogisk grundsyn, utveckla det pedagogiska arbetet så att det fokuserar mer på barnens språk- och kunskapsutveckling. Förskolan behöver också förbättra uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling.

Skolinspektionens iakttagelser

Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Forskning visar att språk- och kunskapsutveckling måste kopplas till ett för barnen meningsskapande sammanhang och användas och produceras av barnet på olika sätt. Detta kräver en pedagogisk samsyn och planerat innehåll som ger helhet och utgår från barnens behov, erfarenheter och tänkande.

Vad har Skolinspektionen sett?

I Sörlidens förskola finns en medvetenhet om ett språk- och kunskapsutvecklande arbete, men det tillämpas inte fullt ut i praktiken. Personalens kunskap om vad det innebär att lära på ett andraspråk varierar och förskolan saknar en tydlig gemensam pedagogisk planering för att det språk- och kunskapsutvecklande arbetet ska genomsyra hela verksamheten. Personalen menar att tid för planering och uppföljning är en brist. Vidare har förskolan inte tillräckligt kunnat tillgodose barnens behov av stöd på grund av att man inte haft kontinuitet i funktionen som specialpedagog.

Under besöksdagarna tar Skolinspektionen del av flera goda exempel där personalen målmedvetet arbetar för att stötta och utmana barnen i sitt lärande. Inspektörerna observerar samlingar där ett språk- och kunskapsutvecklande arbete syns genom teckenstöd, sånger, rim och ramsor och som präglas av en varierad dialog. Personalen använder sig även av språkpåsar, egenproducerade och sådana de lånat via biblioteket, som hjälper barnen att förstå genom att sagor kopplas till konkreta figurer.

En gång i veckan samlas barn från båda avdelningarna i en svenska som andraspråksgrupp. I gruppen, som omfattar ett mindre antal barn, ges barnen goda möjligheter till stöd och förståelse. Inläringen sker på ett lekfullt sätt där man går igenom begrepp med anknytning till vardagliga sammanhang inom förskolan. Barnen ges mycket taltid i gruppen.

Personalen berättar att de ofta använder sig av närmiljön för att ge flerspråkiga barn förståelse och sammanhang. De går regelbundet till biblioteket och till den närliggande skogen där personal och barn tillsammans pratar om det man ser och allmänt bekantar sig med omgivningen. Målet enligt personalen är att barnen själva, även på sin fritid, ska kunna gå dit och leka. De uppger också att böcker beställs på olika språk via biblioteket och att föräldrar uppmuntras läsa för barnen.

Samarbetet mellan förskola och skola fungerar bra enligt rektorn. Av intervjuer med skolans personal är svaren mera skiftande. Där väcks också frågan hur det kan komma sig att flerspråkiga barn som också är födda i Sverige inte når målen i samma utsträckning som svenskspråkiga barn i skolan. Detta kan enligt Skolinspektionen indikera på att det finns brister i förskolans och skolans gemensamma strategier i arbetet med flerspråkiga barns utveckling.

Uppföljning och utvärdering av språk- och kunskapsutvecklande arbete

Att kontinuerligt följa barns språk- och kunskapsutveckling genom systematiska observationer är centralt i förskolans pedagogiska arbete. Arbetet med att förbättra kvaliteten förutsätter också att förskolan har system för uppföljning och utvärdering för att styra mot uppsatta mål.

Vad har Skolinspektionen sett?

Förskolan följer de flerspråkiga barnens språk- och kunskapsutveckling med viss kontinuitet. Det saknas dock ett tydligt gemensamt arbetssätt. Personalen berättar att de följer flerspråkiga barns språkutveckling utifrån modellen TRAS, tidig registrering av språkutveckling, som genomförs cirka en gång per år. De framhåller att metoden inte används för att bedöma enskilda barn utan används som stöd för att anpassa verksamheten.

Förskolan använder sig även av pedagogisk dokumentation bland annat i form av portfoliopärmar, där barnens lärandeprocesser synliggörs via fotografier och läroplanstexter. Portfolion hjälper personalen att få syn på sitt pedagogiska arbete och bildar underlag för fortsatt planering. Personalen pekar dock på att mer samverkan behövs i den fortsatta processen.

Intervjuer med personalen visar att mer tid önskas för planering och utvärdering av verksamhetens måluppfyllelse och även ökade möjligheter att utarbeta metoder för att bättre kunna möta de flerspråkiga barnens behov. Personalen har en känsla av att de brister som de påtalar försvinner i den övergripande kvalitetsredovisningen. De känner inte riktigt till hur andra arbetslag arbetar, även om Lingonet och Hjortronet ibland har gemensamma aktiviteter.

Skolinspektionen har inte tagit del av någon dokumentation på verksamhetsnivå där förskolans språk- och kunskapsutvecklande arbete följs upp och utvärderas.

3. Ges barnen möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Sörlidens förskola?*Skolinspektionens bedömning*

Skolinspektionen bedömer att Sörlidens förskola behöver förbättra arbetet med att medverka till att alla barn ges möjlighet att utveckla sina modersmål.

*Skolinspektionens iakttagelser**Barnens möjligheter att utveckla sitt modersmål*

Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka barnens identitets- och kunskapsutveckling.

Vad har Skolinspektionen sett?

I Sörlidens förskola finns en positiv strävan och kunskap i arbetet med modersmålsstöd. Under en tvåårsperiod har personalen fördjupat sig i modersmålsstödet inne-

börder i förskolegrupperingar inom skolområdet. Genom arbetet har de kommit långt i tänkandet kring att modersmålstöd kan genomföras på många sätt. Samtidigt framkommer en bild av att arbetet med modersmålsstöd "tappat fart", och att detta beror på ekonomi, resurser och att ingen tydligt driver frågan.

Sörlidens förskola har ingen modersmålstränare eller pedagog att tillgå, med undantag för modersmålslärares i arabiska som kommer till förskolan vid särskilda tillfällen. Av intervjuer framgår att personalen på olika sätt uppmuntrar barnens modersmål. Främst uppmärksammas dock de arabisktalande barnen. Barn med andra modersmål får inte samma stöd.

Personalen berättar att de uppmanar föräldrarna att tala sina modersmål med barnen, att de lärt sig några vardagsord på några av barnens språk, att de lånar böcker på olika språk och att de vid behov grupperar barnen så att de kan hjälpa nyanlända. Modersmålslärares i arabiska har i ett utvecklingsarbete tagit fram en bok med bilder av kläder med svenska och arabiska ord, samt teckenstöd. Elever brukar komma till förskolan för att läsa sagor och hjälpa nyanlända barn på arabiska och finska. Enligt personalen har det bidragit till att barnen känner stolthet över sina modersmål och att äldre elever blivit förebilder för barnen i förskolan. Arbetet sker på initiativ av enskilda pedagoger.

4. Har personalen vid Sörlidens förskola adekvat utbildning och erbjuds de relevant kompetensutveckling?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att personalen vid Sörlidens förskola bör erbjudas ytterligare kompetensutveckling i arbetet med flerspråkiga barn för att stärka kunskapen om språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Skolinspektionens iakttagelser

I arbetet med flerspråkiga barn är det viktigt att all personal har kunskap om vad det innebär att lära på ett andraspråk, samt att man har grundläggande kunskaper om mångfalds-, demokrati- och värdegrundsfrågor.

Vad har Skolinspektionen sett?

Personalen vid förskolan har en, i huvudsak, adekvat utbildning och i personalgruppen finns också en utbildad lärare i svenska som andraspråk. Enligt intervjuer har skolområdets övergripande satsning i svenska som andraspråk gett breddad kunskap. Av Skolinspektionens granskning framgår dock att kunskapen om språk- och kunskapsutvecklande arbete och interkulturella frågor varierar hos personalen.

Lärgruppsarbeten, utifrån perspektivet problembaserad skolutveckling, har genomförts med syfte att stärka flerspråkiga barns lärande och utveckling. Arbetet med teckenstöd och modersmålsstöd är exempel på dessa. I samtal med personalen uppges dock att utvecklingsarbetet "Modersmålsstöd" till delar avstannat.

Pågående lärgruppsarbete avser att utveckla tre aktuella områden enligt kommunens modell, med syfte att förbättra måluppfyllelse och kvalitet. Hos personalen uttrycks förväntningar på området "estetiska uttrycksformer" som man tror särskilt ska gynna flerspråkiga barn. Enligt intervjuerna har kommunens modell för kompetenssatsning reviderats så att pågående lärgruppsarbeten i skolområdet omfattar områdena estetiska uttrycksformer, utepedagogik och språk och kommunikation.

Sörlidenskolan

Sörlidenskolan som ingår i Östra skolområdet omfattar förskoleklass och grundskolans årskurser 1–9. För skolan ansvarar två rektorer; en för förskoleklass och årskurserna 1–3 och en för årskurserna 4–9. Vid skolan finns en modersmåls lärare i arabiska i arbetslaget förskoleklass och årskurs 1–3. Elever som är nyanlända placeras direkt i verksamheten F–3, medan nyanlända elever som börjar i årskurserna 4–9 börjar i förberedelseklass. Eleverna slussas efter hand in i skolans reguljära verksamhet.

Skolan har 253 elever med skiftande bakgrund. Enligt uppgift från skolan är andelen flerspråkiga elever 47 procent. Inom skolområdet är 54 elever nyanlända. I årskurs två går 12 elever varav nio är flerspråkiga. Det finns sex olika språk, inklusive svenska, representerade i klassen. I årskurs fyra går 19 antal elever varav nio är flerspråkiga. Även i årskurs fyra finns sex olika språk representerade. Bland de flerspråkiga barnen i nämnda klasser talas främst arabiska, persiska och tagalog. Elever som läser svenska som andraspråk vid Sörlidenskolan är 94 stycken. Enligt uppgift från skolan är det fler elever som bedöms vara i behov av att läsa ämnet.

Skolinspektionen har vid granskningen besökt årskurserna 2 och 4 vid Sörlidenskolan.

1. Utgår arbetet vid Sörlidenskolan ifrån elevernas kulturella bakgrund och livsmiljö?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sörlidenskolan i högre grad behöver utgå från elevernas bakgrund och erfarenheter i skolans arbete, samt lyfta värdet av flerspråkighet. Sörlidenskolan behöver också förbättra kartläggningen av eleverna samt se till att informationen når ansvariga lärare. Vidare bör Sörlidenskolan ytterligare främja samarbetet med föräldrarna med syfte att stärka en ömsesidig dialog om skolans uppdrag.

Skolinspektionens iakttagelser

Kartläggning av de flerspråkiga elevernas bakgrund, erfarenheter och livsmiljö

En kartläggning över elevernas bakgrund, erfarenheter och språkliga förmågor är en förutsättning för att kunna påbörja undervisningen där eleverna språk- och kunskapsmässigt befinner sig. Det är viktigt att verksamhetens innehåll stärker elevernas identitet och delaktighet.

Vad har Skolinspektionen sett?

Granskningen visar att personalens kunskap om flerspråkiga elevers behov och bakgrund varierar. Det finns också en osäkerhet om hur personalen kan stötta elever som har bristfällig svenska. Skolan genomför ankomstsamtal med nyanlända elever där språk, skolbakgrund och familjesituation kartläggs. Informationen överförs till ansvarig personal. Några lärare uppger att informationen om eleverna är begränsad, och att mer tid för gemensamma träffar behövs. Andra menar att de har en förhållandevis god bild av eleverna, men att de önskar ökat stöd i arbetet.

Skolinspektionen möter engagerade lärare som försöker stötta eleverna på ett så bra sätt som möjligt. Vid besöket finns dock inga tydliga tecken på att skolan har många elever med olika språkliga och kulturella erfarenheter. Undervisningen utgår i huvudsak från ett traditionellt svenskt innehåll och lärarna tar i begränsad omfattning hänsyn till de flerspråkiga elevernas erfarenheter och bakgrund.

I intervjuerna med personalen och skolans ledning uttrycks att eleverna uppmuntras att tala sina modersmål, en syn som inte fullt ut bekräftas av de elever Skolinspektionen intervjuat. Några elever menar att både klasskamrater och lärare säger att de inte får tala sitt modersmål och att de inte längre hjälper varandra under lektioner genom att förklara på sitt gemensamma språk. Av lektionsbesök framgår att svenska språket genomgående används.

Värdegrundsarbete

Trivsel och trygghet är grundläggande förutsättningar för elevers framgångar i skolarbetet. Forskning lyfter värdet av ett interkulturellt synsätt där språkliga och kulturella olikheter ses som resurser, och där ett ömsidigt lärande och erfarenhetsutbyte sker.

Vad har Skolinspektionen sett?

Intervjuer och dokumentstudier visar att värdegrundsarbetet är ett prioriterat område på skolan. De har under senare år arbetat intensivt med frågor som trygghet och trivsel, att eleverna ska känna sig sedda och att bemötandet av elever och föräldrar ska ske på ett förtroendefullt sätt. I arbetet har skolan utformat trafikjus (se förskolans Värdegrundsarbete) som synliggör sociala regler som ligger till grund för samtal. Skolans ledning uppges vara stolt över värdegrundsarbetet och menar att det finns stor acceptans för olikheter.

Inspektörerna möter frimodiga och öppna elever, såväl vid klassrumsbesöken som i intervjusituationerna. Barnen i årskurs 2 berättar att de trivs, känner sig trygga och att de väl känner till trafiklusets regler. Vid Skolinspektionens granskning framkommer dock att det pågår kränkande behandling i årskurs 4. Detta har lett till ett ärende som utreds i särskild ordning (dnr 2010:175).

Vidare framträder en bild av att skolan inte fullt ut lyckats möta föräldrarna i en dialog kring skolans uppdrag och ansvar. I intervjuer med personalen uttrycks bland annat att olika kulturella synsätt begränsar samarbetet med hemmen. Personalen uppger att svårigheten att nå föräldrarna också kan bero på att de inte behärskar svenska språket.

Utvecklingsarbete pågår dock för att främja samverkan med flerspråkiga barns föräldrar och säkerställa att de ges bra information. Personalen uppmanas att använda sig av tolk i föräldrakontakten så att alla förstår. Ett informationsmaterial om skolans uppdrag har också utarbetats på olika språk.

Av intervjuer och dokumentstudier framgår att skolans flerspråkiga elever generellt uppmärksammas som "sva-elever", det vill säga elever som läser svenska som andraspråk. Det talas också mycket om de flerspråkiga elever som har särskilda språksvårigheter. Andra flerspråkiga elevers behov och möjligheter uppmärksammas i mindre grad.

2. Anpassas arbetet till elevernas behov och intressen vid Sörlidensskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Sörlidensskolan behöver förbättra arbetet med att individanpassa undervisningen med hänsyn till varje elevs behov, erfarenheter och tänkande. Skolan behöver också förbättra sitt arbete med elevernas språk- och kunskapsutveckling, liksom uppföljningen och utvärderingen av detta. Vidare bedömer Skolinspektionen att Sörlidensskolan inte erbjuder studiehandledning till elever som behöver det.

Avseende svenska som andraspråk bedömer Skolinspektionen att Sörlidensskolan behöver se över sina rutiner för att identifiera de elever som är i behov av svenska som andraspråk för att försäkra sig om att alla elever som behöver det också får sådan undervisning.

Skolinspektionens iakttagelser

Språk- och kunskapsutvecklande arbete

Språkutveckling sker inte isolerat utan måste kopplas till ett för eleven meningsfullt innehåll och användas och produceras av eleven i olika sammanhang. Val av innehåll och arbetsformer i undervisningen måste ge stöd för elevens språk- och kunskapsutveckling i meningsskapande sammanhang.

Vad har Skolinspektionen sett?

Personalen och skolans ledning uppger att den satsning i svenska som andraspråk som genomförts inom skolområdet medfört att skolan fått ökad kunskap om språkutvecklande arbete. Det framgår dock att kunskapsuppdraget "fått stå tillbaka" i samband med skolans prioriterade arbete med värdegrundsfrågor. Nationella proven i årskurs 5 visar också att en stor andel flerspråkiga elever inte uppnått målen i ämnena svenska, matematik och engelska.

Personalen har varierande kunskaper om vad det innebär att lära på ett andraspråk och hur de kan arbeta mera språk- och kunskapsutvecklande i sina ämnen. De uppger att de arbetar mycket med att träna ord och begrepp och att de ställer frågor till eleverna istället för att presentera färdiga svar. De försöker också vara tydliga med instruktioner, förklara på olika sätt och använda olika arbetssätt, till exempel storyline. Lektions-

besök visar dock att eleverna inte fullt ut ges det stöd de skulle behöva för att nå ännu längre i sitt lärande.

Lärarna ser tydliga svårigheter för "sva-elever". Lärare med ansvar för äldre elever uppger att de behöver arbeta mycket med elevernas baskunskaper och omvärldsförståelse. Elevernas möjligheter att förstå ämnesinnehåll begränsas också av att elever som har behov av studiehandledning på modern målet inte får någon sådan. Vidare framkommer att åtgärdsprogram upprättas, men att de inte alltid används som underlag för att anpassa undervisningen till eleverna.

Intervjuade lärare menar att eleverna i årskurserna 4, 5 och 6 ofta "tappar i kunskap" och att de har särskilda svårigheter i samhälls- och naturorienterande ämnen och matematik. Några lärare undrar vad detta beror på, andra belyser att elevernas svårigheter att nå målen har att göra med deras bristande förståelse av begrepp, småord och sammanhang. Enligt personalen är undervisningsgrupperna ofta för stora för att lärarna ska hinna med alla elever. Eleverna menar också att de inte alltid får tillräcklig hjälp. Personalen uttrycker ett behov av förenklat material och behov av undervisning i "lätt so och lätt no". Att förenkla undervisningens innehåll kan dock medföra att flerspråkiga elever inte ges tillräckliga kognitiva utmaningar. På frågan hur de tillgodoser flerspråkiga elever som är i behov av snabb språkutveckling uppges att det är "ett dåligt samvete".

Personalen och skolans ledning uppger att det pågår ett bra samarbete mellan modersmålsläraren i arabiska, resurslärare och klasslärare för elever i yngre åldrar, vilka har särskilda språksvårigheter. Under en tidsperiod får de arabisktalande barnen tillgång till en parallell språk- och kunskapsutveckling och lär sig i ett meningsfullt sammanhang. Genom detta arbete har goda resultat nåtts och barn och föräldrar uppges i skolans utvärdering av arbetet vara nöjda. Arbetssättet skulle gynna alla flerspråkiga barns utveckling men är en kostnads- och resursfråga enligt personalen.

Det framkommer också att personalen har en varierad syn på skollidningens prioritering av arbetet med flerspråkiga elever. De uppger vidare att förståelsen för vilket stöd flerspråkiga elever behöver för att lyckas i skolarbetet "inte riktigt finns" hos beslutsfattarna. Av intervjuer med personalen och rektor framgår att förskoleklass till och med årskurs 3 inte fullt ut kunnat tillgodose elevers behov av stöd på grund av att man inte haft kontinuitet i funktionen som specialpedagog.

Undervisning i svenska som andraspråk

Svenska som andraspråk är ett ämne med egen kursplan som syftar till att elever med annat modersmål än svenska ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med de som har svenska som modersmål. Elever i behov av svenska som andraspråk har rätt till en sådan undervisning.

Vad har Skolinspektionen sett?

I Sörlidensskolan har eleverna i årskurs 2 svenska som andraspråk enligt kursplanen. Skolinspektionen deltar under en lektion där en mindre grupp elever tränar svenska

ord och begrepp. Elever i årskurs 4 får inte svenska som andraspråksundervisning. Lärarna berättar att de istället arbetar med storyline som de uppfattat vara en bra språkutvecklande metod. I korrespondens efter skolbesöket informeras Skolinspektionen om att elever i årskurs 4 numera läser svenska som andraspråk i enlighet med kursplanen.

Intervjuade klasslärare har alla utbildning i ämnet svenska som andraspråk. De har läst 20 poäng. För att identifiera elevernas kunskapsutveckling arbetar lärare med ansvar för de yngre eleverna utifrån Skolverkets diagnosmaterial Nya språket lyfter. Lärare med ansvar för äldre elever arbetar med diagnosmaterialet Språket på väg. Performansanalys genomförs på elevernas texter i årskurserna 4–9 av specialpedagog. Eleverna som är i behov av svenska som andraspråk grupperas enligt Skolverkets riktlinjer i nybörjar- mellan och avancerad nivå. Lärarna uppger att en del elever vill läsa "vanlig" svenska för att få större utmaningar samt att föräldrar uppfattar att ämnet svenska som andraspråk har lägre status. Det framkommer också att elever som ska läsa ämnet på avancerad nivå ofta övergår till kursplanen i svenska.

Alla nyanlända elever i yngre årskurser läser svenska som andraspråk. Hur man identifierar vilka flerspråkiga elever som ska läsa ämnet framgår dock inte tydligt. Lärarna uppger att de "märker behovet" efterhand, att det visat sig att "andragenerationens invandrarbarn" har en grund språklig bas att stå på och att de får svårare att följa undervisningen i högre årskurser.

Uppföljning och utvärdering av språk- och kunskapsutvecklande arbete

Arbetet med att förbättra kvaliteten i skolan förutsätter att skolan har system för uppföljning och utvärdering för att styra mot uppsatta mål.

Vad har Skolinspektionen sett?

Av intervjuer med personalen och skolans ledning framgår att utmaningen skolan står inför är att skapa förutsättningar så att de flerspråkiga eleverna får en god kunskapsutveckling, samt att deras måloppfyllelse måste förbättras. I Sörlidensskolan har specialpedagogerna fått uppdraget att följa upp och sammanställa flerspråkiga elevers resultat. Det arbetet ska redovisas till rektor.

En tydlig uppföljning och utvärdering av det språk- och kunskapsutvecklande arbetet avseende flerspråkiga elever framkommer inte i Skolinspektionens granskning. Sörlidensskolan har i två kvalitetsredovisningar synliggjort arbetet med flerspråkiga elever. I den ena har elever som läser "svenska som andraspråk" lyfts fram i resultatredovisningen. Där framgår hur många flerspråkiga elever som uppnått, respektive inte uppnått målen. Någon närmare analys av elevernas resultat redovisas inte. Vidare framkommer ingen samlad bild av hur det går för de yngre nyanlända elever som direktintegreras i skolans reguljära undervisning, liksom hur det går för eleverna i förberedelseverksamheten.

I den andra kvalitetsredovisningen avseende "barn med annat modersmål än svenska" beskrivs det pågående arbetet. Utvecklingsområden är bland annat implementering av

Skolverkets allmänna råd för nyanlända elever, samt att ge eleverna, för att utvecklas optimalt, tillgång till studiehandledning, modersmålsundervisning och svenska som andraspråk.

3. Ges eleverna möjligheter att utveckla sitt modersmål vid Sörlidenskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att samarbetet mellan olika lärarkategorier behöver utvecklas för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling. Vidare bedöms att rektorerna behöver säkerställa att det sker en systematisk uppföljning och utvärdering av modersmålsundervisningen och elevernas resultat i ämnet. Sörlidenskolan behöver också säkerställa att elever och föräldrar ges en saklig och allsidig information om modersmålets betydelse.

Skolinspektionens iakttagelser

Modersmålsundervisning

Stöd och uppmuntran att använda modersmålet är en värdefull hjälp att utveckla flerspråkighet och stärka identitets- och kunskapsutveckling. Att lärare som ger modersmålsundervisning och ämneslärare samverkar har betydelse för undervisningens kvalitet.

Vad har Skolinspektionen sett?

År 2007 inrättades en samordnartjänst i kommunen som är placerad i Östra skolområdet. Samordnaren arbetar med kommunövergripande frågor, och även med utvecklingsarbete inom skolområdet. I samordnarens uppdrag ingår att utveckla arbetet med flerspråkiga barn och elever och förbättra mottagandet av nyanlända.

Kommunens modersmålslärare har olika anställningar och därmed olika organisatoriska tillhörigheter. För de modersmålslärare som är tillsvidareanställda eller anställda för en termin ansvarar skolans rektorer, för timanställda ansvarar förvaltningen. Samordnaren håller i modersmålslärarträffar och samordnar undervisningen.

På Sörlidenskolan erbjuds elever modersmålsundervisning i åtta språk. Dock erbjuds inte persiska trots ett brett underlag i skolan och kommunen. Som skäl uppges att det funnits svårigheter att hitta lämplig lärare för uppdraget. Av elevintervjuer framgår att en del elever som har modersmålsundervisning tycker att det är roligt och att de lär sig bra, medan andra inte vill ha en sådan undervisning. Intervjuer med lärarna och rektorerna visar att det finns elever i äldre årskurser som väljer bort ämnet och att ämnet generellt har låg status. De uppger även att elever inte alltid vill gå på modersmålsundervisningen då den ibland genomförs samtidigt som andra ämnen.

Elever uppmuntras att läsa modersmålet, men skolans ledning menar även att föräldrar inte alltid godkänner förutsättningarna då lärarna kan ha en annan religiös bakgrund än de själva eller att de har en annan dialekt.

Det förekommer en viss samverkan mellan modersmåslärarna och skolans övriga lärare men från båda håll uttrycks en önskan om förbättrad samverkan. Modersmåslärarna på skolan saknar generellt tillhörighet till arbetslag och har inte tillgång till information från skolan på samma sätt som övriga lärare.

Modersmåslärarnas olika organisatoriska tillhörigheter medför vidare att det inte är tydligt vem som följer upp och utvärderar modersmålsundervisningen och elevernas resultat i ämnet. Det finns också en tendens att frågor om studiehandledning och modersmål läggs över på samordnaren och "eldsjälar" vilket riskerar att leda till att utvecklingen av modersmålsundervisningen begränsas. Intervjuade lärare beskriver att uppföljningen av elevernas resultat i modersmålsundervisningen inte sker på ett systematiserat sätt och att informationen från modersmåslärare ofta endast ges muntligt.

4. Har lärarna utbildning i de ämnen de undervisar i och erbjuds lärarna relevant kompetensutveckling vid Sörlidenskolan?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att personalen vid Sörlidensskolan bör erbjudas ytterligare kompetensutveckling i syfte att stärka kunskapen om språk- och kunskapsutvecklande arbete när det gäller flerspråkiga elever. Modersmåslärares möjligheter att ta del av skolans utvecklingsarbete och kompetensutveckling bör vidare förbättras.

Skolinspektionens iakttagelser

I arbetet med flerspråkiga elever är det viktigt att all personal har kunskap om vad det innebär att lära på ett andraspråk, samt att man har grundläggande kunskaper om mångfalds-, demokrati- och värdegrundsfrågor.

Vad har Skolinspektionen sett?

Sörlidensskolan genomför utvecklingsarbeten av olika slag för att förbättra flerspråkiga elevers förutsättningar i skolan. Inom skolområdet har ett 20-tal lärare i svenska och klasslärare erbjudits en 20-poängsutbildning i svenska som andraspråk, vilket medfört ökad kompetens. Kompetenshöjande utvecklingsinsatser sker också i form av samverkan inom skolområdet och skolövergripande samarbete, bland annat "Röda tråden" från förskoleklass till årskurs 9, där skolan kontinuerligt arbetar med frågor om språkutvecklande arbetssätt, uppföljning och bedömning av andraspråkselever. Arbetet med att utveckla individuella utvecklingsplaner pågår också.

Även om skolan har tydliga ambitioner i sitt förbättringsarbete och de genomförda insatserna inneburit att kompetensen inom området ökat finns det fortfarande brister i skolans arbete avseende de flerspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling. Det framgår bland annat att lärarnas kunskaper om hur de kan underlätta andraspråkselevernas förståelse och deltagande i undervisningen skiftar, liksom kunskapen om interkulturella frågor.

Vidare framgår att skolans modersmåls lärare har begränsade möjligheter att ta del av skolövergripande frågor. Modersmåls lärare uppger bland annat att de inte har kunskap om skriftliga omdömen och individuella utvecklingsplaner.

Vad gäller rekrytering har Sörlidens skolan en tydlig policy. Skolans ledning framhåller att kunskaper i svenska som andraspråk är en faktor som vägs in i rekryteringsprocessen när ny personal ska anställas.

Huvudmannens ansvar för undervisning av flerspråkiga barn/elever

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att kommunen behöver, tillsammans med granskade verksamheter, tydliggöra ansvarsförhållandena mellan skolans rektorer och kommunen avseende modersmålsundervisningens genomförande och elevernas resultat i ämnet. Kommunen behöver också säkerställa att de elever som behöver studiehandledning också får detta stöd. Vidare bör kommunen, med tanke på den stora grupp elever som berörs, fortsätta sina ansträngningar för att rekrytera modersmåls lärare i persiska.

Skolinspektionens iakttagelser

I Örnsköldsviks kommun finns en uttalad policy om en skola för alla och att olikheter ska ses som en tillgång i arbetet med barn och elever. I granskningen framträder dock bilden av att flerspråkiga barn och elever inte ges reella förutsättningar att lyckas i skolan. Även om engagemang och kunskap finns i arbetet framträder brister i det språk- och kunskapsutvecklande arbetet. I intervjuer med både förvaltningen och granskade verksamheter framkommer att det värdegrundsarbete som prioriterats kan ha medfört att kunskapsuppdraget fått stå tillbaka. Skolinspektionen ser också en variation i kunskapen om andraspråkslärande och att flerspråkighet inte tydligt ses som en resurs i arbetet. Vidare saknas en systematik i uppföljningen och utvärderingen av det språk- och kunskapsutvecklande arbetet, vilket innebär att kommunen inte har ett tillräckligt underlag i sitt kvalitetsarbete.

Det finns otydligheter i ansvarsförhållandena mellan skolans rektorer och kommunen avseende modersmålsundervisningens genomförande och elevernas resultat i ämnet. Vidare framgår att undervisning i persiska inte tillgodoses på skol- och kommunnivå trots ett större elevunderlag. Modersmåls lärarnas förutsättningar för att samverka med övriga lärare är bristfällig, även om personalen framhåller att vissa förbättringar skett. Skolinspektionen uppmärksammas på att det i kommunen bildats en arbetsgrupp för att dra upp kommungemensamma riktlinjer för studiehandledning och modersmålsundervisning.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Rekommendationer till Örnsköldsviks kommun som granskningen aktualiserar:

- Kommunen behöver, tillsammans med granskade verksamheter, tydliggöra ansvarsförhållandena mellan skolans rektorer och kommunen avseende modersmålsundervisningens genomförande och elevernas resultat i ämnet.
- Kommunen behöver säkerställa att de elever som behöver studiehandledning också får detta stöd.
- Kommunen bör, med tanke på den stora grupp elever som berörs, fortsätta sina ansträngningar för att rekrytera modersmålslärare i persiska.

Sörlidens förskola

Arbetet med de flerspråkiga barnen i Sörlidens förskola präglas av både engagemang och kunskap. Pågående utveckling i form av lärgruppsarbeten i modersmålsstöd, teck-
enstöd och svenska som andraspråk, har bidragit till ökat lärande. Förskolans arbete med modersmålsstöd visar att det kan utformas på flera olika sätt, även om personalen uppger att utvecklingsarbetet i viss mån stannat av. Bland annat saknas någon som tydligt driver frågan.

Granskningen visar på positiva inslag av språk- och kunskapsutvecklande arbete där barnen ges förförståelse i meningsfulla sammanhang och där personalen strävar efter att ge barnen redskap att ta del av närmiljöns aktiviteter. Genomförandet av det språk- och kunskapsutvecklande arbetet genomsyrar dock inte hela verksamheten. Sörlidens förskola följer inte heller tydligt upp och utvärderar arbetet. Det framkommer också behov av ökad pedagogisk samsyn.

Rutiner för mottagande av nyanlända barn finns och till delar avspeglar miljön de flerspråkiga barnens kulturella och språkliga bakgrund. Sörlidens förskola utgår dock inte ifrån alla barns bakgrund och erfarenheter i det dagliga pedagogiska arbetet. Pågående värdegrundsarbete bidrar till en trygg lärandemiljö, även om kunskapen om interkulturella frågor behöver utvecklas.

Rekommendationer:

- Sörlidens förskola behöver i högre utsträckning utgå ifrån de flerspråkiga barnens behov och erfarenheter i verksamhetens planering och genomförande.
- Sörlidens förskola bör ytterligare främja samarbetet med föräldrarna med utgångspunkt i ett interkulturellt synsätt.

- Sörlidens förskola bör, utifrån en gemensam pedagogisk grundsyn, utveckla det pedagogiska arbetet så att det fokuserar mer på barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Sörlidens förskola behöver förbättra uppföljning och utvärdering av barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Sörlidens förskola behöver förbättra arbetet med att medverka till att alla barn ges möjlighet att utveckla sina modersmål.
- Personalen vid Sörlidens förskola bör erbjudas ytterligare kompetensutveckling i arbetet med flerspråkiga barn för att stärka kunskapen om språk- och kunskapsutvecklande arbete.

Sörlidenskolan

På Sörlidenskolan finns engagemang i arbetet med flerspråkiga elever och kunskap om språkutvecklande arbete. Interna såväl som externa utvecklingsarbeten pågår för att förbättra flerspråkiga elevers förutsättningar i skolan. Central är satsningen i svenska som andraspråk, där kompetens i ämnet också är en rekryteringsgrund. Granskningen visar dock att genomförandet av ett språk- och kunskapsutvecklande arbete till delar brister, liksom uppföljningen och utvärderingen av arbetet. Personalen har också i varierande utsträckning kunskap om vad det innebär att lära på ett andra språk och hur de kan arbeta språk- och kunskapsutvecklande i sina ämnen. Skolan har inte heller tydliga rutiner för att identifiera flerspråkiga elevers utvecklingsbehov.

Det pågår ett bra språk- och kunskapsutvecklande arbete för flerspråkiga elever i de lägre årskurserna som har särskilda språksvårigheter. Arbetet genomförs periodvis för en mindre grupp elever där resurslärare, klasslärare och modersmålslärare i arabiska har ett nära samarbete. Innehållet knyter an till pågående undervisning i klassen och till elevernas erfarenheter.

Sörlidenskolan erbjuder undervisning i modersmål på ett antal språk, även om undervisningens förutsättningar till delar brister. Modersmålsundervisning i persiska genomförs inte trots ett tillräckligt elevunderlag, och det framgår att elever väljer bort ämnet då det kan genomföras samtidigt som andra skolämnen. Vidare ges inte elever, som är i behov av det, studiehandledning på modersmålet, vilket begränsar deras möjligheter att förstå ämnesinnehållet i undervisningen. Det finns också en otydlighet avseende vem som följer upp modersmålsundervisningen och elevernas resultat i ämnet. Behov av förbättrad samverkan mellan modersmålslärare och skolans övriga lärare framträder i intervjuer.

Granskningen visar också att elevernas olika språk och erfarenheter bättre behöver tas tillvara i skolans dagliga arbete.

Krav på åtgärder:

- Sörlidenskolan erbjuder inte studiehandledning till elever som behöver det (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Rekommendationer:

- Sörlidenskolan behöver i högre grad utgå från elevernas bakgrund och erfarenheter i skolans arbete, samt lyfta värdet av flerspråkighet.
- Sörlidenskolan behöver förbättra kartläggningen av eleverna samt se till att informationen når ansvariga lärare.
- Sörlidenskolan bör ytterligare främja samarbetet med föräldrarna med syfte att stärka en ömsesidig dialog om skolans uppdrag.
- Sörlidenskolan behöver förbättra arbetet med att individanpassa undervisningen med hänsyn till varje elevs behov, erfarenheter och tänkande.
- Sörlidenskolan behöver förbättra sitt arbete med elevernas språk- och kunskapsutveckling, liksom uppföljningen och utvärderingen av detta.
- Sörlidenskolan behöver se över sina rutiner för att identifiera de elever som är i behov av svenska som andraspråk för att försäkra sig om att alla elever som behöver det också får sådan undervisning.
- Sörlidenskolan behöver utveckla samarbetet mellan olika lärarkategorier för att ge stöd åt elevernas hela språk- och kunskapsutveckling.
- Rektorer vid Sörlidenskolan behöver säkerställa att det sker en systematisk uppföljning och utvärdering av modersmålsundervisningen och elevernas resultat i ämnet.
- Sörlidenskolan behöver säkerställa att elever och föräldrar ges en saklig och allsidig information om modersmålets betydelse.
- Personalen vid Sörlidenskolan bör erbjudas ytterligare kompetensutveckling i syfte att stärka kunskapen om språk- och kunskapsutveckling när det gäller flerspråkiga elever.
- Sörlidenskolan bör förbättra modersmålslärares möjligheter att delta i skolans utvecklingsarbete och kompetensutveckling.

Uppföljning

Örnsköldsviks kommun ska senast den 29 november 2010 redovisa vilka insatser som genomförts eller planerats med anledning av de krav på åtgärder och rekommendationer som Skolinspektionen framfört. Insatserna ska redovisas per förskola respektive skola.

Uppföljningen riktar sig mot huvudmannen avseende rekommendationerna att kommunen tillsammans med rektorerna på granskade verksamheter behöver tydliggöra ansvarsförhållandena mellan skolans rektorer och kommunen avseende modersmålsundervisningens genomförande och elevernas resultat i ämnet. Vidare behöver kommunen säkerställa att de elever som behöver studiehandledning får detta stöd. Kommunen bör också, med tanke på den stora grupp elever som berörs, fortsätta sina ansträngningar för att rekrytera modersmåls lärare i persiska.

Uppföljningen riktar sig mot Sörlidens förskola, och Sörlidensskolan när det gäller övriga krav på åtgärder och rekommendationer.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Anna Davis
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit undervisningsråd Agneta Ericsson och enhetschef Viveca Serder.